

NOTĂ ASUPRA UNOR GEME DE LA DUROSTORUM.

CRIȘAN MUȘTEȘANU, DAN ELEFTERESCU.

An de an în perimetrul anticului Durostorum și în teritoriul său înconjurător își fac apariția în număr tot mai mare urme materiale romane, mărturii ale strălucitei civilizații la care ajunsese acest oraș în epoca romană¹.

Din rîndul antichităților romane descoperite pe plaja Dunării se numără și pietrele gravate. Spațiul unde ele au fost recoltate se plasează la N-E de locul numit Regie, adică în dreptul km. 129 de pe șoseaua București-Constanța. Descoperirea lor, ca de altfel și a celorlalte antichități, a fost făcută fortuit, așa încît nu putem aduce date precise asupra condițiilor în care au fost găsite.

Obiectul notei de față îl formează trei geme recent descoperite, a căror prezentare o facem în cele ce urmează :

1. Fortuna, jaspis de culoare galbenă, avînd forma ovală, dimensiunile de 9×7 mm. Piatra este încastrată într-un inel de fier în mare parte deteriorat. Zeița este reprezentată în profil stînd în picioare spre dreapta. Ține în mîna dreaptă cornul abundenței, iar cu mîna stîngă sus ține cirna. Ea este îmbrăcată cu chiton și himation și poartă pe cap cunună Fig. 1/1.

Reprezentări ale Fortunei sînt foarte numeroase în glyptica romană², multe dintre ele fiind apropiate ca stil cu cea descoperită la Durostorum³.

2. Gryllos, carneol de culoare cărămizie, avînd forma ovală. Dimensiunile 12×9 mm. Gema este încastrată într-un inel din fier corodat.

¹ V. Pârvan, *Rivista di Filologia*, NS, II, 1924, fasc. III, p. 307-340 ; I. I. Russu, *AISC*, II, 1933-1935, p. 201, idem, III, 1939, p. 174-199 ; V. Culică, *SCIV*, 16, 1965, 2, p. 373 ; idem, *Pontica*, III, 1970, p. 365 ; idem, *SCN*, V, 1971, p. 193 ; idem, *SCIV*, 22, 1971, 2, p. 331 ; A. Aricescu, *SCIV*, 21, 1970, 3, p. 489 ; *Dicționar de istorie veche a României*, București, 1975, s.v. Durostorum.

² T. M. Kibaltchich, *Gemmes de la Russie meridionale*, Berlin, 1910, pl. III, fig. 104-105 ; D. Tudor, *BCMI*, 1938, p. 15, nr. 68, 69, 70 ; Sena Chiesa, *Gemme di Aquileia, Aquileia*, 1966, pl. XXXI, fig. 610 ; M. Gramatopol, *Les pierres gravées du Cabinet numismatique de l'Academie Roumaine*, Bruxelles, 1974, p. 62, nr. 310.

³ A. Furtwängler, *Die antiken Gemmen*, Leipzig-Berlin, 1900, pl. XLIV, fig. 72 ; L. Marinescu, E. Lakò, *Catalogul colecției de geme romane a Muzeului de istorie și arta Zalău*, Zalău, 1973, p. 8, nr. 28, pl. III, fig. 28.

Piatra este deteriorată în partea stîngă sus și jos și în partea dreaptă jos. Ea reprezintă o mască de silen, combinată cu un cap de acvilă redat spre dreapta. Execuția este foarte expresivă. Fig. 1/2.

Vulturul reprezintă o temă des tratată în repertoriul figurativ al gemelor, fie singur, fie împreună cu alte elemente⁴. Reprezentarea noastră este foarte asemănătoare cu o gema de la Romula, care este tot un gryllos⁵.

3. Corn al abundenței, jaspis de culoare brună, cu forma ovală, avînd dimensiunile de 8×7 mm. Piatra este montată într-un inel de bronz deteriorat. Fig. 1/3.

Cornul abundenței, fie ca atribuit al Fortunei, fie singur sau cu alte simboluri apare frecvent în iconografia de pe gemele romane⁶.

Pieseile prezente mai sus provin toate din același loc și pot fi datate după stil, materialul folosit și prin analogie. Avînd în vedere execuția mai îngrijită a gemei cu gryllos, precum și analogiile din lumea romană înclinăm să o plasăm în secolele II-III e.n.⁷. Celelalte două piese prin execuția lor mai rudimentară se pot data în secolul al III-lea e.n.⁸.

Gemele recent descoperite se adaugă altor exemplare apărute mai de mult în perimetrul Durostorumului⁹. Prin reprezentările noi neatestate pînă acum între gemele și cameele cunoscute aici, exemplarele noastre vin să îmbogățească repertoriul figurativ al glypticii de la Durostorum¹⁰, oraș care alături de alte centre dobrogene se remarcă printr-un număr mare de astfel de obiecte. Ele se integrează în același timp atît prin tematica cît și prin execuția lor stilului pietrelor gravate existente în nordul Dunării, subliniind opinia după care există o mare asemănare între produsele atelierelor din provinciile romane de la nordul și sudul Dunării de Jos¹¹.

NOTICE SUR QUELQUES GEMMES DE DUROSTORUM

Rezume

Les aucurs publient trois gemmes, récemment découvertes, dans le territoire de la ville Durostorum. Ces gemmes s'ajoutent aux autres exemplaires déjà trouvés, enrichissant la thématique des représentations de la glyptique de Durostorum. Le fait qu'elles ont été fortuitement découvertes et que les gemmes en général sont difficiles à être datées tenant compte du matériel et de leurs styles, on les date aux II-III siècles de n.e.

⁴ P. Zazoff și colab. *Antike Gemmen in deutschen Sammlungen*, München, 1972, III, p. 61, nr. 2463, p. 113, nr. 2860; M. Gramatopol, *op. cit.*, p. 81, nr. 550.

⁵ D. Tudor, *Apulum*, VI, 1967, p. 222, nr. 66, fig. 6, 14.

⁶ T. Kibaltchich, *op. cit.*, p. 36, nr. 73, o gema de la Olbia apropiată; D. Tudor, *BCMI*, 1938, p. 18, nr. 89, fig. 19, 36; M. Gramatopol, *op. cit.*, p. 86, nr. 620, 622, 630.

⁷ P. Zazoff, *op. cit.*, p. 99, nr. 2748.

⁸ *Ibidem*, p. 79, nr. 2606.

⁹ A. Dimitrova, *Arheologia*, XI, 1969, 2, p. 43; C. Mușteanu, *SCN*, VII, 1975, sub tipar.

¹⁰ Gh. Ștefan, *Dinogetia*, I, Dacia, VII-VIII, 1937-1940, p. 419, fig. 28; Em. Condu-rachi, *Matériaux*, IV, 1957, p. 51, fig. 37, p. 34, fig. 19, 1, 2; M. Bucvală, *Pontica*, I, 1968, p. 269, fig. 6 și 18; idem, *Pontica*, III, 1970, p. 193, fig. 5, a, b; R. Ocheșanu, *Pontica*, IV, 1971, p. 303, fig. 1, 2 și nota 5; A. Rădulescu, *Pontica*, VI, 1973, p. 263, pl. VI, 3; C. Preda, *SCIV*, 12, 1961, 2, p. 244, fig. 2, 1, 2, 3; Z. Covaceff, *Al. Barnea*, *Pontica*, VI, 1973, p. 93, fig. 3.

¹¹ M. Gramatopol, *op. cit.*, p. 29.

1

2

3

Fig. 1. Gemmes de Durostorum.